

20. 5. 2025

ID: 119555

Vyvlastnění

Ustanovení § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění představuje skutkovou podstatu náhrady škody založené na objektivní odpovědnosti vyvlastnitel. Předpokladem jeho odpovědnosti není zavinění a ani protiprávní jednání; v řízení tudíž není nezbytné zkoumat, zda vyvlastnitel zpětvzetím své žádosti porušil svou právní povinnost či nikoli. Předpokladem odpovědnosti je pouze zpětvzetí žádosti, vznik škody nebo jiné újmy v souvislosti s podáním žádosti, a absence liberačního důvodu. Škodou nebo jinou újmou ve smyslu § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění jsou i náklady vynaložené na právní služby a na vypracování znaleckého posudku pro účely zahájeného vyvlastňovacího řízení, které vyvlastňovaný vynaložil v souvislosti s podáním žádosti, ledaže by je byl vynaložil i jinak.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 25 Cdo 765/2024-136 ze dne 25.2.2025)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobce: M. J., zastoupený Mgr. M.R., advokátkou se sídlem P., proti žalovanému: Ředitelství silnic a dálnic ČR, se sídlem P., zastoupený Mgr. J.S., advokátem se sídlem P., o zaplacení 90 810,50 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 40 C 33/2023, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2023, č. j. 53 Co 308/2023-108, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2023, č. j. 53 Co 308/2023-108, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 9. 6. 2023, č. j. 40 C 33/2023-74, ve znění opravného usnesení ze dne 1. 8. 2023, č. j. 40 C 33/2023-79, se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

1. Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 9. 6. 2023, č. j. 40 C 33/2023-74, ve znění opravného usnesení ze dne 1. 8. 2023, č. j. 40 C 33/2023-79, zamítl žalobu na zaplacení 90 810,50 Kč s příslušenstvím a rozhodl o nákladech řízení. V řízení o náhradu škody sestávající z výdajů vynaložených na právní služby a znalecký posudek v souvislosti s vyvlastňovacím řízením vyšel ze zjištění, že dne 6. 12. 2021 bylo na základě žádosti žalovaného zahájeno vyvlastňovací řízení. Jeho účastníky byli žalobce jakožto vyvlastňovaný a žalovaný jakožto vyvlastnitel. Na základě zpětvzetí žádosti žalovaným vyvlastňovací úřad vyvlastňovací řízení usnesením zastavil. Žalobce v souvislosti s vyvlastňovacím řízením vynaložil za právní služby a znalecký posudek celkem 90 810,50 Kč. Obvodní soud nárok žalobce na náhradu škody posoudil podle § 2894 a násl. zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“) a § 23 odst. 4 zákona č. [184/2006](#) Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), a dospěl k závěru, že nárok žalobci nevznikl. Náklady na znalecký posudek a na odměnu advokáta považoval z procesního hlediska za náklady řízení, které se ve vyvlastňovacím řízení podle § 79 odst. 3 zákona č. [500/2004](#) Sb., správního řádu, nenahrazují, neboť se nejedná o řízení sporné, a náklady řízení si tak každý z účastníků nese sám. Proto není možné je považovat za škodu nahraditelnou podle § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění. Navíc žalobce navzdory poučení soudu dostatečně netvrdil, jakou povinnost žalovaný svým jednáním porušil.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 11. 2023, č. j. 53 Co 308/2023-108, potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ve věci samé, změnil jej ve výroku o nákladech řízení a sám rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se (s výjimkou úvahy ohledně prokazování porušení povinnosti žalovaným) s jeho právním posouzením. Žalobce za škodu označuje náklady řízení vynaložené ve vyvlastňovacím řízení. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2017, č. j. 7 As 335/2016-52, je však nárok podle § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění hmotněprávním nárokem, který nelze ztotožnit či zaměňovat s nárokem na náhradu nákladů řízení podle § 79 správního řádu. O těchto nákladech by muselo být rozhodnuto výhradně v rozhodnutí, kterým se správní řízení končilo (tedy v rozhodnutí o zastavení vyvlastňovacího řízení), a je vyloučeno, aby o nich rozhodovaly civilní soudy jako o hmotněprávním nároku.

3. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost odůvodnil tím, že rozsudek odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které nebyly doposud odvolacím soudem řešeny. Dovolatel je přesvědčen, že skutková podstata náhrady škody podle § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění zakotvuje objektivní odpovědnost vyvlastnítele, který vzal žádost o vyvlastnění zpět, tedy předpokladem vzniku nároku není jeho protiprávní jednání, jak se mylně domníval soud prvního stupně. Předpokladem pro odpovědnost vyvlastnítele je pouze zpětvzetí žádosti, vznik škody nebo jiné újmy vyvlastňovaného a absence liberačního důvodu. Škodou nebo jinou újmou ve smyslu § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění lze podle dovolatele rozumět i náklady vynaložené na právní zastoupení a na znalecký posudek. To odpovídá účelu zakotvení skutkové podstaty náhrady škody při zastavení řízení pro zpětvzetí návrhu do zákona o vyvlastnění, kterým se zákonodárce snažil preventivně předejít podávání žádostí, pro které nejsou splněny zákonné podmínky, popř. které jsou šikanózní. Dovolatel proto navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení.

4. Žalovaný se ve vyjádření ztotožnil s právním posouzením odvolacího soudu a navrhl dovolání jako nepřipustné odmítnout.

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky právního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), a je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky povahy škody nebo jiné újmy ve smyslu § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění, která nebyla dosud za daných skutkových okolností odvolacím soudem řešena. Dovolání je důvodné.

6. Podle § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění zastaví-li vyvlastňovací úřad vyvlastňovací řízení z důvodu zpětvzetí žádosti, je vyvlastnitel povinen nahradit vyvlastňovanému škodu a jinou újmu, která mu vznikla v souvislosti s podáním žádosti, ledaže by ke škodě nebo jiné újmě došlo i jinak.

7. Podle § 79 odst. 1 až 3 správního řádu jsou náklady řízení zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců, včetně správního poplatku, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, náklady důkazů, tlumočné a odměna za zastupování. Rozhodnutí ve věci nákladů řízení může být ve výrokové části jiného rozhodnutí nebo může být vydáno samostatně; lze je vydat i v průběhu řízení. Rozhodnutí se oznamuje pouze osobám, jichž se týká. Nestanoví-li zákon jinak, nese správní orgán nebo dotčený orgán (§ 136) a účastník své náklady.

8. Ustanovení § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění představuje skutkovou podstatu náhrady škody založené na objektivní odpovědnosti vyvlastnítele. Předpokladem jeho odpovědnosti není zavinění a ani protiprávní jednání; v řízení tudíž nebylo nezbytné zkoumat, zda vyvlastnitel zpětvzetím své žádosti porušil svou právní povinnost či nikoli. Předpokladem odpovědnosti je pouze zpětvzetí žádosti, vznik škody nebo jiné újmy v souvislosti s podáním žádosti, a absence liberačního důvodu (že

by škoda či jiná újma nastala, i kdyby nebyla podána žádost o vyvlastnění). Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2017, č. j. 7 As 335/2016-52, představuje § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění hmotněprávní nárok uplatnitelný v občanskoprávním řízení, který nelze zaměňovat či ztotožňovat s otázkou náhrady nákladů řízení podle § 79 správního řádu. O tomto soukromoprávním nároku tak nemohou rozhodovat správní orgány ve správním řízení. Z citovaného rozsudku, o jehož závěr odvolací soud opřel své zamítavé rozhodnutí, však nevyplývá, že by náklady na právní služby či na zpracování posudku o ceně nemovitostí byly náklady řízení a nikoli majetkovou újmu vzniklou v důsledku zahájení vyvlastňovacího řízení. Nejvyšší správní soud jen konstatuje, že jde o hmotněprávní nárok, o němž rozhoduje soud v občanském soudním řízení.

9. Otázkou tedy je, zda lze pod tento nárok podřadit a za škodu a jinou újmu ve smyslu § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění považovat náklady, které vyvlastňovaný v reakci na podání žádosti o vyvlastnění vynaložil na právní zastoupení a na znalecký posudek. Podle ustálené judikatury dovolacího soudu k § 142 o. s. ř. má nárok na náhradu nákladů řízení základ v procesním právu a vzniká teprve na základě pravomocného rozhodnutí soudu, které má v tomto směru konstitutivní povahu (usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 31 Cdo 488/2009, publikované pod číslem 146/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popřípadě rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3092/2010, nebo ze dne 6. 9. 2013, sp. zn. 25 Cdo 272/2012.) Povinnost nahradit náklady řízení vzniká pouze příslušným rozhodnutím, aniž by bylo možno domáhat se (vedle toho) náhrady z titulu odpovědnosti za škodu, tedy účastník řízení nemůže z titulu náhrady škody požadovat náhradu majetkové újmy, jež mu vznikla například zaplacením smluvené odměny za zastoupení advokátem v řízení. Jedná se však o závěry vyslovené ve vztahu k občanskému soudnímu řádu a řízením vedeným podle tohoto zákona; o povinnosti k náhradě nákladů v těchto řízeních soud rozhodne vždy i bez návrhu v rozhodnutí, jímž se řízení končí (§ 151 odst. 1 o. s. ř.). Naproti tomu úprava ve správním řádu je postavena na odlišném východisku, náklady správního řízení si nese účastník sám (§ 79 odst. 3 správního řádu); výjimkou jsou sporná řízení, kde správní orgán přizná účastníkovi náhradu nákladů řízení podle úspěchu ve věci (§ 141 odst. 1 správního řádu). Závěry velkého senátu jsou tak přenositelné především ke sporným řízením ve smyslu správního řádu. Vyvlastňovací řízení však není řízením sporným, každý z účastníků si nese jeho náklady podle § 79 odst. 3 správního řádu sám, a povinnost nahradit náklady řízení tak účastníkům řízení vůbec nevzniká.

10. Současně nelze odhlédnout od smyslu a účelu zakotvení náhrady škody do zákona o vyvlastnění a vůbec od celkové systematiky uvedeného zákona. Zákonodárce založil právo na náhradu škody či jiné újmy v 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění pro případ zastavení řízení pro zpětvzetí žádosti vyvlastnitelem, v § 24 odst. 1 zákona o vyvlastnění při zamítnutí žádosti pro nesplnění podmínek pro vyvlastnění, a konečně v § 27 zákona o vyvlastnění tehdy, bylo-li vyvlastnění zrušeno proto, že vyvlastnitel nezaplatil náhradu za vyvlastnění ve lhůtě, nezačal uskutečňování účelu vyvlastnění ve lhůtě nebo pozbylo-li platnosti příslušené veřejnoprávní povolení záměru podle stavebního zákona. Je tedy zřejmé, že stanovením povinnosti náhrady škody pro tyto případy sledoval zákonodárce určitý postih vyvlastnitele za jeho liknavost či nedbalost při postupu ve vyvlastňovacím řízení. V případě třetí skutkové podstaty náhrady podle § 27 zákona o vyvlastnění připadá v úvahu širší paleta možné škody, například může v období mezi vyvlastněním a jeho zrušením ujít vyvlastňovanému zisk nebo může být v tomto období vyvlastňovaná věc znehodnocena. Naproti tomu jde-li o zastavení vyvlastňovacího řízení nebo zamítnutí žádosti, časový prostor pro vznik škody tak široký není. Od doručení uvědomění o zahájení vyvlastňovacího řízení sice nemůže vyvlastňovaný nakládat s pozemkem nebo stavbou, avšak za tato omezení mu náleží náhrada podle § 19 odst. 4 zákona o vyvlastnění. Pokud by tak pod škodu nebo jinou újmu nebylo možné podřadit náklady na právní služby a na znalecký posudek, byly by skutkové podstaty náhrady škody v případě zastavení řízení pro zpětvzetí žádosti nebo v případě jejího zamítnutí značně vyprázdněné. S ohledem na smysl a účel náhrady škody podle zákona o vyvlastnění je tedy zřejmé, že škodou nebo jinou újmu ve smyslu § 23

odst. 4 zákona o vyvlastnění jsou i náklady vynaložené na právní služby a na vypracování znaleckého posudku pro účely zahájeného vyvlastňovacího řízení, které vyvlastňovaný vynaložil v souvislosti s podáním žádosti, ledaže by je byl vynaložil i jinak. Citované ustanovení představuje speciální skutkovou podstatu odpovědnosti vyvlastnitel, podle které je odpovědný za veškerou škodu nebo jinou újmu, která vyvlastňovanému vznikla v souvislosti s podáním žádosti o vyvlastnění, a to včetně nákladů vynaložených na právní poradenství a na znalecký posudek. Ostatně pokud by vyvlastňovací řízení skončilo vyvlastněním a vyvlastnitel by byl se svou žádostí úspěšný, měl by vyvlastňovaný nárok na úhradu nákladů spojených s vyhotovením znaleckého posudku (§ 20 odst. 4 zákona o vyvlastnění). Tím spíše by mu proto nárok měl vzniknout, pokud vyvlastnitel vzal svou žádost zpět, k vyvlastnění nedošlo a vyvlastňovaný tyto náklady vynaložil zbytečně. Jestliže by nebylo možné podřadit náklady na právní služby a na posudek o ceně pod škodu podle § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění a byly by pokládány za náklady vyvlastňovacího řízení, nastala by při zastavení řízení pro zpětvzetí nežádoucí situace, že by vyvlastňovaným marně vynaložené finanční prostředky nebyly vyvlastňovanému nahrazeny, neboť podle § 79 odst. 3 správního řádu každý účastník nese náklady ze svého a zákon o vyvlastnění neobsahuje speciální ustanovení o náhradě nákladů řízení (podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2017, č. j. 7 As 335/2016-52, není takovým ustanovením § 23 odst. 4 zákona o vyvlastnění).

11. Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je tedy důvodné. Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.), a vzhledem k tomu, že důvody, pro které zrušil rozsudek odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.). V jeho průběhu soud především posoudí, zda žalobcem požadované náklady byly vynaloženy v souvislosti s podáním žádosti, případně, zda by je vyvlastňovaný vynaložil i jinak (nebýt podání žádosti o vyvlastnění).

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)